

Сокол Денис Олександрович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
старший викладач кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ *Проценко Г. П.*

АСПЕКТИ ВЖИВАННЯ УКРАЇНЦЯМИ ЛИХОСЛІВ'Я ТА БРУТАЛЬНОЇ ЛАЙКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

До повномасштабного вторгнення українці використовували менше ненормативної лексики. Але після цих подій, лайка на адресу Росії та її війська заповнили теле- та радіоефіри, ці мовні засоби можна зустріти на державних сайтах, білбордах, чути від політиків і посадових осіб, звичайних людей. Те, що до війни було табу, тепер лунає поруч з нами. «Рускій военний корабль, іді...» – цю фразу нині знають чи не наймолодші діти. Відколи Росія напала на Україну, ми все частіше використовуємо лихослів'я та брутальну лайку. Чи це нормально? Чому ми живаємо так багато лайливих слів?

Лихослів'я – це уживання лайливих, соромітних слів [1, с. 498]. У цього явища багато назв: нецензурна лайка, нецензурні вирази, матюки, ненормативна лексика, лексика “тілесного низу”, інвектива. Лихослів'я є відхиленням від поведінкових норм, це порушення суспільної моралі, яке засуджується у будь-якому суспільстві. У такий спосіб мовець виражає емоції, втілює своє негативне ставлення та реалізує намагання принизити, образити, зачепити за живе того, кому лайливі слова адресуються. Основним завданням лайливих слів є не називання, а емоційне позначення негативного ставлення до об'єкта “обзивання” для пониження його статусу. У наш час лихослів'я широко використовується у всіх сферах суспільного життя. Суспільний осуд лихослів'я перестав діяти. Цензурні обмеження знято. Телебачення й інтернет учать лихословити, ніби вони свідомо ставлять за мету розбещувати підростаюче покоління.

Брутальна лайка – це слово або вираз, яким лаються [1, с. 437]. Лайка використовується для висловлювань різних емоцій і може бути цілком цензурною. Брутальна лайка через слово, лайка як зв'язка у потоці мовлення постала не без впливу мови кримінально-злочинського соціуму, яка через цей код транспонувала у всезагальну лінгвальну атмосферу, примітивну магію слова [2, с. 27].

Зовнішнє і внутрішнє спостереження показує: наше ставлення до ненормативної лексики зараз інакше, ніж було в мирний час. Психологія війни нібито про матюки нічого не каже. Зараз ми відкидаємо цензурні вирази-лайки, бо не хочемо ображати порівнянням із терористами змії (гади), або тварин (скоти), або навіть мертвих тварин (падли). Матюки – це вираз надзвичайно сильних

емоцій: коли ми позначаємо їх забороненими словами, то вже починаємо опановувати їх цим називанням. Назвати стан – це вже почати його контролювати. Іншими словами, завдяки нецензурними виразами психіка захищає себе від зриву в зовсім неконтрольовані емоції, оберігає межу інтегрованості. Це культурна функція матюків – позначати лінію норми, тому вони і є забороненою лексикою.

Правильне і гарне мовлення – це важлива ознака культурної людини. Проте у воєнний час лайки і навіть ненормативна лексика – це не тільки позиція, а й ефективний знеболювальний засіб, який також може додати сили. Лайки є захистом від чогось страшнішого, як для дорослих, так і для дітей. Захистом, прийнятним у час війни.

Ця тема є досить актуальна, адже однією з найвагоміших ознак нації є мова, саме завдяки рідній мові кожна людина ідентифікує себе як українця. І якщо ж ми – українці, то потрібно розмовляти українською. Тому після завершення війни постане питання щодо вирішення проблеми вживання лихослів'я, що, напевно, потребуватиме правового врегулювання з боку держави та навіть посилення відповідальності. Це залежить від нас.

Видається правильним залишити нецензурні вирази війні, а в мирний час повернутися до того, що сороміцькі слова є сороміцькими. Вони припустимі в окремих приватних ситуаціях, але абсолютно неприйнятні в публічних, що і передбачено ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

У матюччя є своя функція, і від надмірного використання не за призначенням ця функція втрачатиметься, послаблюватиметься. Якщо ненормативну лексику нормалізувати в повсякденні, вони вже не виконуватимуть роль позначення надзвичайного емоційного стану. Тому вони залишаться в минулому, як дискурс війни, і потребуватимуть культурного опрацювання. Зараз – на здоров'я, після перемоги – будемо відбудовувати не лише міста, а й власну культуру мовлення. Головне ж полягає в тому, що мат – багатофункціональний, проте всі емоції і всі смисли можна розгорнути в інших словах, і це прекрасно. І найголовніше – у нас, українців, є своя лайка – більш досконала, що більше відповідають нашій ментальності.

Отже, не так «солодко» використовувати матюки, коли це стає повсякденністю. Вони перестають бути влучними, інтенсивними й інформативними. Спрощують суспільство, спрощують людей. Потім до цих людей приходять такі ж спрощені ідеї, як у всієї тієї московської інтелігенції, яка замість того, щоб боротися за високі стандарти, почала боротися геть за інше, за ідею міфічного «руського міра».

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. О. Єрошенко. Донецьк: Глорія Трейд, 2012. С. 498–437.
2. Ставицька Л. Українська мова без табу: словник нецензурної лексики та її відповідників / Нац. акад. наук Укр., Ін-т укр. мови. Київ: Критика, 2008. 27 с.